

NIEUWSBRIEF

Maandelijks uitgave, editie december 2018

Nieuws van de Stichting

- **Peter Ferket (Robeco) benoemd tot Eumedion-bestuurslid**

Het Algemeen bestuur van Eumedion heeft tijdens zijn vergadering van 12 december jl. Peter Ferket voor twee jaar benoemd tot lid van het Algemeen bestuur. Peter Ferket (50 jaar) is sinds november 2016 Chief Investment Officer (CIO) en directielid van Robeco. Peter Ferket volgt binnen het Eumedion-bestuur Sylvia van de Kamp op die recentelijk NN Investment Partners heeft verlaten. Tijdens dezelfde bestuursvergadering werd Marcel Andringa (PME) voor twee jaar herbenoemd als lid en penningmeester van het Algemeen bestuur.

- **Servicedocument verantwoord en betrokken aandeelhouderschap gepubliceerd**

Eumedion heeft in samenwerking met de Pensioenfederatie een servicedocument 'verantwoord en betrokken aandeelhouderschap' opgesteld en dit op 17 december jl. openbaar gemaakt. Het servicedocument beoogt met name kleinere institutionele beleggers praktische handvatten te bieden bij de uitvoering van hun stewardshipactiviteiten en kan worden gezien als nadere guidance bij de Nederlandse Stewardship Code die op 1 januari 2019 in werking treedt. De Stewardship Code bevat verschillende bepalingen voor institutionele beleggers rond onder andere engagement met beursgenoteerde ondernemingen en de uitoefening van het stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen (AVA's). Het servicedocument helpt institutionele beleggers om hier zo effectief mogelijk invulling en uitvoering aan te geven. Zo worden praktische voorbeelden gegeven en gaat de handreiking in op afwegingen die iedere institutionele belegger voor zichzelf

moet maken. Daarnaast biedt het servicedocument een overzicht van bestaande en komende wet- en regelgeving op het terrein van verantwoord en betrokken aandeelhouderschap. Het servicedocument is te downloaden via: <http://bit.ly/2EtaBiH>.

- **Eumedion Beleidsplan 2019 vastgesteld**

De Eumedion Vergadering van Deelnemers heeft op 12 december jl. het Eumedion beleidsplan 2019 vastgesteld. Het beleidsplan geeft een overzicht van de vele activiteiten en werkzaamheden van Eumedion in het komende jaar. Belangrijke aandachtspunten voor 2019 zijn: i) de inwerkingtreding van de herziene Europese richtlijn aandeelhoudersrechten, waarin ook transparantieverplichtingen voor institutionele beleggers zijn opgenomen, ii) de inwerkingtreding van de Nederlandse Stewardship Code, iii) het becommentariëren van de voorgestelde wettelijke maatregelen tegen activistische aandeelhouders, iv) de Europese wetgevende voorstellen uit het Europese Actieplan 'Sustainable Finance' en v) de navolging van de Speerpuntenbrief 2019 door de beursgenoteerde ondernemingen. Het beleidsplan kan worden gedownload via: <http://bit.ly/2QUF8fY>.

Uit het bestuur

- Tijdens de vergadering van het **Algemeen bestuur** van 12 december jl. werden het beleidsplan en de begroting 2019 besproken, werd het servicedocument 'verantwoord en betrokken aandeelhouderschap' vastgesteld, alsmede de gedragscode voor de leden van het Algemeen bestuur. Peter Ferket (Robeco) werd benoemd als lid van het Algemeen bestuur.

Activiteiten Commissies

- De **Beleggingscommissie** vergaderde op 6 december jl. onder meer over een actualisatie van het Eumedion position statement inzake belastingbeleid en – transparantie van beursondernemingen en besprak een aantal actuele zaken rond beursondernemingen
- Tijdens de vergadering van de **Juridische Commissie** van 20 december jl. werd het voorontwerp van het wetsvoorstel inzake de bedenktijd besproken, alsmede een aantal praktische aspecten betreffende de transparantieverplichtingen voor institutionele beleggers in de herziene richtlijn aandeelhoudersrechten.
- Tijdens de op 20 december jl. gehouden vergadering van de **Werkgroep bestuurdersbezoldiging** praatte prof. Xavier Baeten (Vlerick Business School) de werkgroepleden bij over de huidige en de te verwachten Europese trends op het terrein van bestuurdersbeloning. Manuel Lokin (Stibbe) gaf een toelichting op zijn proefschrift over bestuurdersbeloningen.

Komende activiteiten

- *15 januari 2019, Vergadering Dagelijks bestuur.* Op de agenda staat o.a. het Eumedion-commentaar op het voorontwerp van het wetsvoorstel 'bedenktijd' en het voorstel tot aanpassing van het Eumedion position statement over belastingbeleid en -transparantie van beursondernemingen.
- *12-13 februari 2019, Beurs van Berlage Amsterdam. ICGN-Eumedion Internationaal Corporate Governance Congres.* Internationaal congres over o.a. het beter rapporteren over langetermijnwaardecreatie, de toekomst van de AVA, de toekomst van raden van commissarissen (RvC's), de toekomst van accountantskantoren en de aantrekkelijkheid van het Nederlandse beleggingsklimaat. Sprekers zijn o.a. Gerben Everts (AFM), Jaap Winter (Phyleon), Robert Coury (Mylan), Hans Op 't Veld (PGGM), H  l  ne Vletter-van Dort (o.a. commissaris NN Group en Intertrust), Harm-Jan de Kluiver (VEUO) en Robert Brown (PCAOB). Voor meer informatie en registratie: www.icgn.org.

Nieuws uit Den Haag

- **Kabinet regelt met bedenktijd extra ontslagbescherming voor bestuurders en commissarissen**

Een aandeelhoudersvoorstel om   n of meerdere bestuurders en/of commissarissen te ontslaan, hoeft in de toekomst niet direct te worden geagendeerd voor besluitvorming door de AVA. Het bestuur van een beursgenoteerde onderneming kan, na goedkeuring door de RvC, in de toekomst namelijk een zogenoemde bedenktijd van maximaal 250 dagen invoeren om zichzelf tegen het dreigende ontslag te beschermen. Een voorontwerp van een wetsvoorstel hieromtrent heeft het kabinet op 7 december jl. in consultatie gebracht. De bedenktijd kan door het bestuur ook worden ingeroepen als een aandeelhouder het voorstel doet om een 'eigen kandidaat' in het bestuur en/of de RvC te benoemen of het voorstel doet om de statutaire benoemings- en ontslagprocedure te wijzigen. De bedenktijd kan ook ten tijde van een vijandig bod worden ingeroepen, maar zal niet effectief zijn om het vijandige bod te frustreren. De bedenktijd eindigt namelijk in ieder geval de dag na gestanddoening van het bod. Het invoeren van de bedenktijd resulteert er automatisch in dat het AVA-recht om bestuurders en commissarissen te benoemen en te ontslaan, wordt opgeschort. De AVA kan wel over andere onderwerpen een besluit nemen en kan ook bestuurders en commissarissen op voorstel van de RvC blijven benoemen en ontslaan. De bedenktijd moet door het bestuur worden benut om met diverse belanghebbenden overleg over de ontstane situatie te voeren, waaronder in ieder geval de grootaandeelhouders, de RvC en – indien aanwezig – de ondernemingsraad. Aandeelhouders die gezamenlijk ten minste 3% van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen, kunnen bij de Ondernemingskamer de oproeping van de bedenktijd aanvechten. Belanghebbenden kunnen tot 7 februari 2019 het ontwerpvoorstel becommentariëren. Eumedion zal dit in ieder geval doen.

- **Tweede Kamer kritisch over mogelijkheid om te kunnen afwijken van vastgesteld beloningsbeleid**

De Tweede Kamerfracties van de VVD, GroenLinks en de SP willen uitleg van het kabinet waarom het ervoor heeft gekozen om beursgenoteerde ondernemingen de mogelijkheid te geven om tijdelijk af te wijken van een door de AVA vastgesteld beloningsbeleid. Zij vragen zich af onder welke omstandigheden dit mogelijk is, waarom dit aanvaardbaar wordt geacht en wie in dat geval hier toezicht op houdt. Dit blijkt uit het op 4 december jl. gepubliceerd verslag bij het wetsvoorstel ter implementatie van de herziene Europese richtlijn aandeelhoudersrechten. GroenLinks wil ook van het kabinet vernemen hoe het staat tegenover het idee van Eumedion om administratiekantoren van 'gecertificeerde' ondernemingen te verplichten zich afzijdig te houden bij de AVA-stemming over het beloningsbeleid. Ook vindt deze fractie dat elke substantiële stijging van de bestuurdersbeloning ter besluitvorming aan de AVA zou moeten worden voorgelegd. Het is de verwachting dat het kabinet begin 2019 met de nota naar aanleiding van het verslag kan komen, waarin antwoord wordt gegeven op de vragen van de Tweede Kamerfracties. Het wetsvoorstel moet uiterlijk 10 juni 2019 in werking treden.

- **Nieuw Monitoring Commissie Corporate Governance Code geïnstalleerd**

Roderick Munsters, tussen 2004 en eind 2009 voorzitter van Eumedion en haar rechtsvoorganger SCGOP, is door minister Wiebes (Economische Zaken en Klimaat) voor vier jaar benoemd tot lid van de nieuwe Monitoring Commissie Corporate Governance Code. De nieuwe Monitoring Commissie vangt op 1 januari 2019 haar werkzaamheden aan en wordt voorgezeten door Pauline van der Meer Mohr, onder meer commissaris bij DSM en president-commissaris bij accountantskantoor EY. Het instellingsbesluit stond op 21 december jl. in de Staatscourant. Barbara Baarsma, Peter Gortzak en Sietze Hepkema zijn door de minister herbenoemd als lid van de Monitoring Commissie. Zij zaten al in de vorige commissie, de 'Commissie Van Manen'. De nieuwe commissie wordt gecompliceerd door René Hooft Graafland

(onder meer commissaris bij Ahold Delhaize en Wolters Kluwer) en Lokke Moerel (Hoogleraar Global ICT Law aan de Universiteit Tilburg).

- **Kabinet gaat ontvankelijkheidseisen voor enquêteprocedure aanpassen**

Minister Dekker (Rechtsbescherming) gaat bekijken of de toegang tot de enquêteprocedure voor aandeelhouders van sommige beursgenoteerde ondernemingen niet te moeilijk is. Dit schrijft de minister in zijn op 20 december jl. naar de Tweede Kamer verstuurd voortgangsbrief over de modernisering van het ondernemingsrecht. De minister wijst er in zijn brief op dat in de praktijk blijkt dat steeds meer beursgenoteerde ondernemingen de nominale waarde van hun aandelen verlagen tot één eurocent. Sommige grote beursgenoteerde ondernemingen worden hierdoor in juridische zin als kleine onderneming aangemerkt, waardoor het kapitaalvereiste voor aandeelhouders om een enquêteverzoek te entameren omhoog gaat. Aandeelhouders moeten dan niet 'slechts' 1% van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen of aandelen houden met een totale beurswaarde van € 20 miljoen, maar moeten maar liefst 10% van het geplaatste kapitaal vertegenwoordigen of 22,5 miljoen aandelen houden. De minister bekijkt nu met zijn adviescommissie vennootschapsrecht hoe deze "ongerechtvaardigde ongelijkheid" in de toegang tot de enquêteprocedure kan worden weggenomen. De minister kondigt verder aan om in het eerste kwartaal van 2019 een stakeholdersbijeenkomst te zullen organiseren over een verdere modernisering van het NV-recht. Hij wil dan onder meer peilen in hoeverre er behoefte bestaat aan de introductie van aandelen zonder nominale waarde en van stem- en winstrechtloze aandelen, een verkorting van de oproepingstermijn voor de AVA en het treffen van een regeling ter vervanging van de inmiddels vervallen regeling ter 'afroming' van optie- en aandelenwinsten bij fusies en overnames.

- **Kabinet wil dat bankiers aandelen voor ten minste 5 jaar vasthouden**

Bestuurders en medewerkers van alle financiële ondernemingen moeten aandelen die zij als vast beloningselement ontvangen

voor ten minste 5 jaar vasthouden. Op die manier moeten de belangen van de bestuurders en de medewerkers van financiële ondernemingen meer in de pas gaan lopen met het langetermijnbelang van de onderneming en worden kortetermijnrisico's ingeperkt. Dit schrijft minister Hoekstra (Financiën) in een op 17 december jl. aan de Tweede Kamer gestuurde brief. De brief bevat een aantal beloningsmaatregelen voor de financiële sector die voortvloeien uit de maatschappelijke commotie in het begin van dit jaar na de aankondiging van de RvC van ING Groep om de vaste beloning van de bestuursvoorzitter met 50% te verhogen. Het kabinet gaat verder de RvC's van financiële ondernemingen verplichten om tijdens het proces van het voorstellen van een nieuw beloningsbeleid voor het bestuur de gevoelens van belanghebbenden te peilen, zoals aandeelhouders en de ondernemingsraad. Ook moeten zij meer rekening houden met de positie van de onderneming in de samenleving. Hierover moeten zij zich nadien ook verantwoorden in het jaarverslag. Het kabinet zal verder maatregelen treffen om het voor financiële ondernemingen moeilijk te maken om af te wijken van het 20%-bonusplafond. Tot slot zal de Raad van State om advies worden gevraagd of het juridisch mogelijk is om wettelijk te regelen dat een deel van de vaste beloning van bestuurders van systeemrelevante banken wordt teruggevorderd in het geval van staatssteun.

- **D66 zet initiatiefwetsvoorstel door om pensioendeelnemers inspraak te geven op het uitsluitingsbeleid**

Het verantwoordings- of belanghebbendenorgaan van een pensioenfonds moet voortaan het uitsluitingsbeleid van dat pensioenfonds goedkeuren. Ten aanzien van het overkoepelende 'maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid' krijgt dat orgaan het recht van advies. Onder 'maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid' wordt verstaan de wijze waarop in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. In het uitsluitingsbeleid wordt vastgesteld in welke ondernemingen of activiteiten niet wordt belegd. Dit staat in de definitieve

versie van het initiatiefwetsvoorstel dat D66-Kamerlid Van Weyenberg op 3 december jl. naar de Tweede Kamer heeft gestuurd. De Tweede Kamer zal het wetsvoorstel pas na ommekomst van het advies van de Raad van State in behandeling nemen. Het doel van het initiatiefwetsvoorstel is het vergroten van de invloed van deelnemers van pensioenfondsen op het te voeren beleggingsbeleid. Volgens Van Weyenberg kan hierdoor het draagvlak onder het pensioenstelsel worden versterkt. Deelnemers kunnen er volgens de indiener straks voor zorgen dat hun wensen en belangen beter weerklank vinden bij het pensioenfondsbestuur en in het beleggingsbeleid. Het bestuur moet het uitsluitingsbeleid ten minste driejaarlijks evalueren en actualiseren. Volgens D66 leidt het wetsvoorstel er niet direct toe dat de leden van de verantwoordings- en belanghebbendenorganen straks worden aangemerkt als 'medebeleidsbepalers', al wordt uit het wetsvoorstel niet duidelijk of DNB die opvatting ook is toegegaan.

- **Minister stelt Commissie toekomst accountancysector in**

Prof. mr. Annetje Ottow (Universiteit Utrecht) is op 18 december jl. door minister Hoekstra benoemd tot voorzitter van de Commissie toekomst accountancysector. Prof. dr. Elbert Dijkgraaf (Erasmus Universiteit Rotterdam) en drs. Marlies de Vries (Nyenrode Business Universiteit) zijn benoemd tot lid van deze commissie. De commissie heeft tot taak onderzoek te doen naar en advies te geven over de vraag hoe de kwaliteit van de accountantscontrole duurzaam verbeterd kan worden, welke beleids- of wetswijzigingen daarvoor wenselijk zijn en of die wijzigingen juridisch haalbaar zijn. De commissie moet in dat kader in ieder geval kijken naar een mogelijke afzondering van de wettelijke controlepraktijk (het 'audit only-model'), controle van publieke instellingen van overheidswege en het beleggen van de benoeming van de externe accountant bij een onafhankelijke derde partij (het 'intermediair-model'). De commissie moet uiterlijk 31 december 2019 advies uitbrengen.

Nieuws uit Brussel

- **Europese Raad bereikt akkoord over twee Europese verordeningen uit het 'Sustainable Finance'-pakket**

Als een institutionele belegger pretendeert een 'groene' of 'sociale' beleggingsstrategie te volgen, dan moet hij voortaan openbaar maken hoe deze strategie is uitgevoerd en wat de 'duurzaamheidsimpact' is van zijn producten en portefeuilles. De Europese Raad van ministers is op 19 december jl. akkoord gegaan met een dergelijk amendement op het eerder dit jaar door de Europese Commissie gepresenteerde voorstel voor een verordening over de integratie van en transparantie over duurzaamheidsfactoren en -risico's in de beleggingsstrategie van een institutionele belegger. De Europese Raad is het in grote lijnen eens met het voorstel van de Europese Commissie, inclusief de plicht voor institutionele beleggers om inzichtelijk te maken wat de mogelijke impact is van de duurzaamheidsrisico's op de rendementen van de beleggingsportefeuille. Institutionele beleggers krijgen langer de tijd om te voldoen aan de nieuwe verplichtingen: 18 maanden in plaats van 12 maanden. De Europese Raad bereikte op dezelfde datum ook overeenstemming over een ander voorstel dat in het 'Sustainable Finance' Actieplan is opgenomen: de voorgestelde wijziging van de Europese Benchmarkverordening. De Europese Raad omarmde het voorstel van de Europese Commissie om specifieke regels te stellen voor de ontwikkeling van indices die gericht zijn op ondernemingen met een relatief lage CO2-uitstoot en op die hun CO2-uitstoot reduceren in lijn met het Klimaatakkoord van Parijs. Deze indices moeten institutionele beleggers betrouwbare handvatten bieden om tot een (substantiële) verlaging te komen van de CO2-uitstoot van beleggingsportefeuille. Aangezien het Europees Parlement zowel ten aanzien van het voorstel over duurzaamheidsrisico's als ten aanzien van de indices zich een stuk 'ambitieuzer' heeft getoond dan de Europese Raad zal het nog wel een aantal maanden duren voordat er finale overeenstemming zal zijn bereikt over de finale teksten van de verordeningen.

- **Europese Commissie opent consultatie over taxonomie van 'groene' activiteiten**

De Europese Commissie is op 7 december jl. een consultatie gestart over welke economische activiteiten bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering en derhalve als 'groen' kunnen worden geclassificeerd. Doel is om in de toekomst onder meer institutionele beleggers duidelijkheid en transparantie te bieden welke beleggingen als 'duurzaam ecologisch' mogen worden gekenschetst. Op die manier wordt ook bijgedragen aan het creëren van betrouwbare 'groene' producten en labels. Het taxonomieproject moet handvatten bieden voor de analyse van bedrijven, projecten en activiteiten. Daarbij wordt in deze fase begonnen met de screeningcriteria voor bedrijven, projecten en activiteiten in die sectoren die de hoogste CO2-uitstoot kennen: landbouw, olie- en gas, bouw, transport en vastgoed. Belanghebbenden kunnen tot 22 februari a.s. reageren op het classificatiesysteem. Het project moet in juni 2019 zijn afgerond.

- **ESMA consulteert over integratie van duurzaamheidsfactoren en -risico's in credit ratings**

Credit rating bureaus moeten voortaan bij hun analyses en het afgeven van een rating ook milieu-, sociale en governance (ESG) factoren en -risico's in beschouwing nemen. In de persberichten die zij naar aanleiding van de credit ratings uitbrengen, moeten zij specifiek aangeven of er majeure ESG-risico's zijn en zo ja, welke dat dan precies zijn. Dit staat in de conceptrichtsnoeren over de openbaarmaking van credit ratings die de Europese koepel van beurstoezichthouders, ESMA, op 19 december jl. in consultatie heeft gebracht. Op dezelfde dag is ESMA een consultatie gestart over de integratie van ESG-factoren en risico's bij beleggingsondernemingen en -instellingen. Het gaat dan om het betrekken van dergelijke factoren en risico's in onder meer het risicomanagement en de transparantie over producten. Belanghebbenden hebben tot 19 maart 2019 de tijd om te reageren op de conceptrichtsnoeren inzake credit ratings en tot 19 februari 2019 op de mogelijke voorstellen tot aanpassing van de Europese wetgeving voor beleggingsondernemingen en beleggingsinstellingen. .

Ondernemingsnieuws

- **Shell gaat concrete klimaatdoelen stellen en neemt deze op in beloningsbeleid**

Shell gaat haar in 2017 geformuleerde ambitie om in 2050 de CO2-uitstoot van al haar activiteiten en energieproducten met 50% te hebben gereduceerd omzetten in concrete korte- en middellange termijn doelstellingen. De hoogte van de langetermijnbonus van het Shell-bestuur wordt deels afhankelijk gemaakt van het behalen van die doelstellingen. Dit heeft het olie- en gasbedrijf in een samen met institutionele beleggers (waaronder Eumedion) opgestelde verklaring op 3 december jl. bekend gemaakt. Het is de eerste keer dat een groot olie- en gasbedrijf concrete doelen stelt om de CO2-voetafdruk in periodes van drie tot vijf jaar te verminderen en dit doet als resultante van constructief overleg met institutionele beleggers. Shell zal in 2020 de eerste doelstelling bekend maken en zal dit de daaropvolgende 30 jaar steeds herhalen. In 2020 zal ook het beloningsbeleid voor het bestuur worden gewijzigd. De klimaatdoelstellingen worden periodiek herijkt om te bekijken of zij nog in de pas lopen met de ambities die de samenleving in den brede op het terrein van beperking van CO2-uitstoot stelt. Shell zal jaarlijks over de voortgang van de vermindering van zijn CO2-uitstoot rapporteren. De rapportages zullen ook door een externe partij worden gecontroleerd. De verklaring van Shell is voor Follow This niet genoeg. Het collectief van Shell-aandeelhouders die het gas- en oliebedrijf sneller duurzaam wil maken heeft op 9 december jl. bekend gemaakt dat er op de agenda van de Shell-AVA in 2019 opnieuw een 'duurzaamheidsresolutie' zal staan. De resolutie roept Shell opnieuw op om concrete doelen te formuleren en te publiceren voor het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen door de Shell-organisatie en haar producten.

- **Takeaway.com slaat slag op Duitse markt, maar moet concurrent wel als grootaandeelhouder dulden**

Takeaway.com heeft op 21 december jl. met haar grote Duitse concurrent Delivery Hero een overeenkomst gesloten om alle Duitse activiteiten van Delivery Hero over te nemen

voor een bedrag van om en nabij € 930 miljoen. De Nederlandse maaltijdbezorgdienst zal daarmee zijn leidende positie in Duitsland verder versterken. De overname zal deels in aandelen worden betaald, waardoor Delivery Hero een belang van ongeveer 18% in Takeaway.com zal verwerven. Takeaway.com-bestuursvoorzitter en - oprichter Jitse Groen verliest hierdoor waarschijnlijk zijn controlerend belang (zijn belang daalt namelijk van 35,5% naar rond 29%). Daarnaast krijgt Delivery Hero een bindend voordrachtsrecht voor één onafhankelijke commissaris zolang haar aandelenbelang in Takeaway.com ten minste 9,99% bedraagt. Delivery Hero krijgt hierdoor een belangrijke vinger in de pap bij alle belangrijke bestuurs- en AVA-besluiten. Wel is afgesproken dat Delivery Hero haar aandelenbelang in de komende vier jaar niet zal uitbreiden of zal verkopen aan een andere concurrent. Takeaway.com zal op 5 maart 2019 nog een BAVA beleggen om alle besluiten door de aandeelhouders te laten bekrachtigen.

Overige interessante zaken

- **AFM: beursondernemingen moeten beter rapporteren over niet-financiële informatie**

De rapportage van beursgenoteerde ondernemingen over diverse niet-financiële aspecten kan en moet beter. Dit stelt de Autoriteit Financiële Markten (AFM) in haar op 13 december jl. gepubliceerd onderzoek naar de verslaggeving over niet-financiële informatie in de bestuursverslagen over boekjaar 2017. Beursgenoteerde ondernemingen zijn vanaf dat boekjaar wettelijk verplicht om in hun bestuursverslag te rapporteren over hun beleid, risico's en prestaties inzake milieu, sociale en personeelsaangelegenheden, diversiteit, mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping. De AFM constateert dat nog niet alle beursgenoteerde ondernemingen deze wettelijke verplichting volledig naleven. Veelal wordt wel het beleid van de onderneming op deze terreinen beschreven, maar de vertaling van beleid naar risico's en resultaten laat, volgens de AFM, nog te wensen over. Personele en milieuaspecten komen daarbij het meest aan de orde, mensenrechten, anticorruptie en omkopingaspecten het minste. De AFM

dreigt met “handhavend optreden” tegen ondernemingen en hun controlerend accountants als de naleving van de wettelijke verplichtingen niet verbetert. Dit is niet alleen vanuit compliance-oogpunt van belang. De AFM wijst er in het onderzoek namelijk ook op dat beleggers in toenemende mate behoefte hebben aan duurzaamheidsinformatie. De AFM vindt het in dat kader ook van groot belang dat ondernemingen de niet-financiële informatie “relevanter, evenwichtiger en meer vergelijkbaar rapporteren”, onder meer door het verstrekken van “meer context”, bijvoorbeeld door de opname van een materialiteitsmatrix. De AFM roept de ondernemingen verder op om “meer en breder” over diversiteit te rapporteren en over de impact van klimaatverandering op de ondernemingen in termen van risico’s en kansen.

- **RJ publiceert definitieve versie van nadere guidance RvC-verslag**

Het is aanbevelingswaardig om in het RvC-verslag een beschrijving op te nemen van de belangrijkste gespreksonderwerpen met de controlerend accountant naar aanleiding van het accountantsverslag en andere relevante verslagen van de accountant. Ook zou het goed zijn als het RvC-verslag voortaan een beschrijving bevat op welke wijze wordt omgegaan met eventuele leemtes qua kennis en vaardigheden binnen de RvC en het bestuur, mede in het licht van de bestaande profielschetsen en een competentiematrix, indien en voor zover deze door de onderneming is opgesteld. De RvC zou ook openheid kunnen geven over de belangrijkste bevindingen en conclusies van de evaluaties van het functioneren van de bestuurders en de commissarissen en over de (voor)genomen maatregelen in dezen. Dit staat in de definitieve versie van de nadere guidance voor het RvC-verslag dat de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) op 6 december jl. heeft gepubliceerd. De RJ probeert met de nadere guidance meer duiding te geven op welke wijze invulling zou kunnen worden gegeven aan de onderwerpen die op grond van de herziene Nederlandse corporate governance code in het RvC-verslag moeten worden opgenomen. De RJ benadrukt dat deze in- en aanvullingen niet limitatief zijn. Het is dus niet zo dat de guidance nieuwe regels of

aanvullende voorschriften bevat. De nadere guidance is van kracht voor boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2018.

- **NBA wil verplichte paragraaf over ‘toekomstbestendigheid’ in bestuursverslag**

Beursgenoteerde ondernemingen moeten wettelijk verplicht worden gesteld een paragraaf over de toekomstbestendigheid in hun bestuursverslag op te nemen. Dat stelt de ‘Stuurgroep Publiek Belang’ van de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) in zijn op 12 december jl. uitgebrachte witboek over de communicatie van ondernemingen en accountants op het terrein van continuïteit. De NBA wijst erop dat informatie over de toekomstbestendigheid en het risico op discontinuïteit (zoals een faillissement) van ondernemingen belangrijk is voor belanghebbenden bij een bedrijf en voor de bredere samenleving. Daarom is het ook een belangrijk onderwerp voor de accountant. In de voorziene, verplichte paragraaf ‘Toekomstbestendigheid’ zou een onderneming onder meer de risico’s, onzekerheden en veronderstellingen op de korte en langere termijn moeten weergeven. De korte termijn omvat de periode van 12 maanden na opstelling van het bestuursverslag. In de nieuwe paragraaf ‘Toekomstbestendigheid’ zal de onderneming moeten onderbouwen dat zij in de nabije toekomst over voldoende middelen beschikt om aan haar verplichtingen te voldoen en op langere termijn in staat is om voldoende waarde te creëren. Het is niet de bedoeling dat de accountant de paragraaf ‘Toekomstbestendigheid’ diepgaand controleert, maar uitsluitend onderzoekt op materiële onjuistheden. Het NBA-voorstel vergt wel een aanpassing van de wettelijke verslaggevingsregels. De NBA voert hierover gesprekken met de wetgever.

- **Grant Thornton wil geen beursondernemingen meer controleren**

Grant Thornton wil vanaf 1 juli 2019 niet meer de jaarrekeningen van beursgenoteerde ondernemingen controleren. Het accountantskantoor gaat zich meer richten op het leveren van diensten aan het MKB en familiebedrijven

en middelgrote klanten. Dit heeft Grant Thornton op 14 december jl. bekend gemaakt. Het accountantskantoor stelt dat het aantal zogenoemde OOB-klanten ('organisaties van openbaar belang', waaronder alle beursgenoteerde ondernemingen) nog geen 1% van de omzet van Grant Thornton vertegenwoordigt. Tegelijkertijd gaat er intern veel capaciteit naar toe door aanvullende eisen die de wetgeving aan een OOB-vergunning stelt. Grant Thornton zal uiterlijk 1 juli 2019 haar OOB-vergunning daarom omzetten naar een niet-OOB-vergunning. Dit betekent dat de beursgenoteerde ondernemingen AND International Publishers, Envipco Holding en Rood Microtec het komend jaar op zoek moeten naar een nieuwe controlerend accountant. Zij hebben dan de keus uit nog maar acht accountantskantoren (naast de 'Big Four', BDO, Mazars, Baker Tilly Berk en Accon AVM).

- **Pensioenfondsen en maatschappelijke organisaties tekenen convenant verantwoord beleggen**

73 Nederlandse pensioenfondsen, 6 maatschappelijke organisaties, de vakbeweging en de overheid hebben op 20 december jl. het 'Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen' getekend. Met dit convenant committeren de ondertekende Nederlandse pensioenfondsen zich eraan om aan de hand van de OESO-richtlijnen voor multinationale organisaties en de VN-richtlijnen voor bedrijven en mensenrechten ESG-risico's in hun beleggingen te identificeren, te prioriteren en te adresseren en om hierover openbaar te rapporteren. Binnen het convenant gaan de partijen werken aan zes projecten. Het gaat hierbij om het vergroten van invloed in de dialoog van pensioenfondsen met beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen en waar risico's op de samenleving of het milieu zijn geconstateerd. In januari wordt de eerste casus bekend gemaakt.

- **Britse mededingingsautoriteit wil splitsing controle en advies binnen accountantskantoren**

De Britse accountantskantoren moeten hun adviestakken gaan afsplitsen, zodat 'audit only'-kantoren overblijven. Omdat dit een complexe procedure is en veel tijd gaat

kosten, moeten de accountantskantoren hun controle- en adviestakken als eerste stap onderbrengen in twee gescheiden entiteiten met een eigen bestuur, jaarrekening en beloningssysteem. Dit stelt de Britse mededingingsautoriteit CMA voor in een op 18 december jl. gepubliceerde en geüpdatete studie over de toekomst van de Britse auditmarkt dat op dezelfde dag in consultatie is gebracht. De CMA stelt in de studie verder voor om de controlewerkzaamheden van de 350 grootste Britse beursgenoteerde ondernemingen voortaan door twee accountantskantoren te laten uitvoeren, waarvan ten minste één geen 'Big Four'-kantoor (Deloitte, EY, KPMG en PwC) is. Een mogelijk alternatief is het introduceren van een wettelijk plafond aan de marktaandelen van de 'Big Four'-kantoren, zodat de jaarrekening van ten minste een aantal grote beursgenoteerde ondernemingen door een kleiner accountantskantoor wordt gecontroleerd. Tot slot stelt de CMA voor dat auditcommissies rechtstreeks de accountantstoezichthouder informeren over het proces van de selectie van een nieuwe controlerend accountant en over de kwaliteit van de controlewerkzaamheden. Ook kan ervoor worden gekozen om een waarnemer van de publieke toezichthouder toe te laten tot vergaderingen van de auditcommissies. Belanghebbenden kunnen tot 21 januari 2019 op deze voorstellen reageren. Die publieke toezichthouder moet overigens volledig onafhankelijk worden, zo luidt een andere aanbeveling van een voor het Britse Ministerie van Economische Zaken uitgevoerd onderzoek ('Kingman Review'). De huidige toezichthouder – de Financial Reporting Council (FRC) – moet worden vervangen door de 'Audit, Reporting and Governance Authority' (ARCA). De ARCA moet voortaan ook 'beheerder' gaan worden van de Britse corporate governance code en van de Stewardship code. Het onderzoek heeft daarbij wel twijfels over de effectiviteit van de Stewardship code. Deze moet ofwel grondig hervormd worden ofwel worden afgeschaft. De Britse minister van Economische Zaken heeft op 18 december jl. tot slot een onderzoek ingesteld naar een mogelijke aanscherping van de Britse auditstandaarden ('Brydon Review').

- **Belgisch parlement versoepelt toch weer de mogelijkheid tot invoering dubbel stemrecht**

Een voorstel van een Belgische beursgenoteerde onderneming om dubbel stemrecht te introduceren voor aandeelhouders die hun aandelen ten minste twee jaar ononderbroken aanhouden, hoeft toch maar met een tweederde meerderheid van de ter AVA uitgebrachte stemmen te worden aangenomen. De Commissie Handelsrecht van de Belgische Tweede Kamer heeft dit op 12 december jl. besloten bij de tweede stemming over het voorstel voor een nieuw Belgisch Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen. In de eerste lezing had deze commissie nog vastgehouden aan het normale AVA-stemvereiste van 75% voor statutenwijzigingen van Belgische beursgenoteerde ondernemingen. Volgens de Belgische regering was er bij de eerste stemming sprake van een “vergissing” en is het stemvereiste, conform de wens van de Belgische regering, weer verlaagd naar tweederde van de uitgebrachte stemmen. De Belgische Commissie Handelsrecht heeft verder in het wetsvoorstel een ‘doorbraakregeling’ voor aandelen met dubbel stemrecht opgenomen als er een succesvol openbaar bod op de aandelen van de desbetreffende onderneming is uitgebracht. Deieder krijgt namelijk de mogelijkheid om het dubbel stemrecht af te schaffen nadat hij ten minste tweederde van het totaal aantal aandelen van een ‘dubbel stemrecht-onderneming’ heeft weten te verwerven. Op de AVA waarin een dergelijk besluit moet worden bekrachtigd, geven de aandelen waaraan het dubbel stemrecht is verbonden slecht recht op één stem. Het is nog niet bekend wanneer het wetsvoorstel ter stemming aan de plenaire vergadering van de Belgische Tweede Kamer wordt aangeboden.

- **Duitse regering gaat meer strategische participaties toetsen op nationale veiligheid en openbare orde**

Het Duitse Ministerie van Economie en Energie krijgt de mogelijkheid om het verwerven van een aandelenbelang door een niet-EU-partij van ten minste 10% in een Duitse onderneming die activiteiten ontplooit in een ‘vitale sector’ te verbieden om redenen van nationale veiligheid en

openbare orde. Het gaat dan om Duitse ondernemingen die actief zijn in de sectoren energie, water, voeding, informatietechnologie, gezondheidszorg, financiële diensten, transport, media en defensie. Een verordening dienaangaande is op 19 december jl. door de Duitse regering goedgekeurd. Het Duitse Ministerie van Economie en Energie heeft al de mogelijkheid om de verwerving van een 25%-belang in elke Duitse onderneming door een niet-EU-partij te toetsen op risico’s voor de nationale veiligheid en openbare orde. Voor bepaalde ondernemingen wordt de grens voor overheidstoetsing dus nu verlaagd. De verordening werd in augustus al aangekondigd na een poging van het staats elektriciteitsbedrijf State Grid Corporation of China om een 20%-aandelenbelang in de Duitse transmissienetbeheerder 50Hertz te nemen (zie Nieuwsbrief van augustus 2018). De verordening zal waarschijnlijk op 1 januari 2019 in werking treden.

- **SEC start onderzoek naar meerwaarde, inhoud en kosten van kwartaalcijfers**

De Amerikaanse beurstoezichthouders SEC is op 18 december jl. een open consultatie gestart naar de meerwaarde, de inhoud en de kosten van de publicatie van kwartaalcijfers. De consultatie volgt op een in augustus gedane oproep van de Amerikaanse president Trump om te bekijken of de verplichte publicatie van kwartaalcijfers door Amerikaanse beursgenoteerde ondernemingen kan worden afgeschaft. In het consultatiedocument van de SEC worden 46 open vragen gesteld over onder meer de administratieve lasten van het publiceren van kwartaalcijfers en of de publicatie van kwartaalcijfers en –guidance leidt tot een ‘kortetermijngeneigdheid’ in de financiële markten. Belanghebbenden hebben tot 18 maart a.s. de tijd om op de consultatie te reageren.